

SUNUŞ

Av. Dr. Eralp ÖZGEN (*)

Türkiye Barolar Birliği Dergisi'nin 2000 yılının ilk sayısı Şu anda elinizde. Son bir yılda içerik açısından büyük bir gelişme gösterdi. Yeni bir yüzyıla girmenin heyecanı ile Dergimizin giderek daha mükemmelle hale geleceğine inanıyorum. Bu geliŐmeleri sağlayan Birliğimizin dergi komisyonuna ve dergimize ilgi göstererek yazı yollayan meslektaŐlarımaya özellikle teşekkür ederim. Dergimiz ancak meslektaŐlarımızın ilgi göstererek yazı yollamaları ile geliŐecektir.

Son günlerde cezaevlerine giriŐ ve avukatların evraklarının incelenmesi konusu büyük önem kazanmıŐ, tartıŐmalara neden olmuŐtur. Ancak basınıma ve özellikle bazı köŐe yazarlarına son düzenlemeye karşı çıkmamızın nedenlerini tam olarak anlatamamıŐ olmaktan üzüntü duymaktayız. Adalet, İçiŐleri ve Sağlık Bakanlıkları'nca müŐtereken hazırlanıp yürürlüğe konan protokole itirazımızın temeli, duyarlı kapıdan geçme zorunluluğu değildir. Duyarlı kapıdan geçeceğiz. Ancak duyarlı kapıdan avukatlar geçerken, savcı ve yargıçlar için istisna öngörülmesi hatalıdır. Avukatların içinde, görevlerini kötüye kullananlar çıkabileceği gibi, savcı ve yargıçlar arasından da aynı davranıŐta bulunanlar çıkabilir. Basından öğrendiğimize göre, Hizbullah denilen örgütle ilişkiler olduğu iddiası ile 20 savcı ve yargıç hakkında Adalet Bakanlığı soruŐtırma baŐlatmıŐtır. Bu rnek dahi, yargıç ve savcılar için protokolda öngörülen istisnanın yanlışlığını göstermektedir. Öte yan-

---

(*) T.B.B. Başkanı

dan Sayın Adalet Bakanı'nın basına yaptığı açıklamaya göre, çantalarında veya üstlerinde cezaevine sokulmayacak eşya bulunması nedeni ile soruşturma açılan avukat sayısı 22'dir. Ülkemizde barolarımıza kayıtlı 39 bine yakın avukat bulunduğu düşünülürse, soruşturma açılan avukat oranının binde birin dahi altında olduğu anlaşılır. Bu durumda tüm avukatları potansiyel suçlu gören ve protokole egemen olan zihniyetin yanlışlığı iyice ortaya çıkar.

Bizim temel itirazlarımızdan birisi de, protokolün 11. maddesinde yer alan hükümdür. Buna göre, avukatın tutuklu veya hükümlü müvekkiline verdiği evraklar cezaevi idaresince incelenecek ve savunma ile ilgili olup olmadığı takdir edilecektir. Hukukçu olmayan kişilere böyle bir takdir hakkı tanınması hukuk dışıdır. Cezaevi idaresi eğer verilen evrak ve belgelerin savunma ile ilgili olmadığı kanısına ulaşırsa bunları savcılığa yollayacak ve bunlar bir kez de C. Savcısı tarafından incelenecektir. Bu hükümler savunmanın hazırlanmasındaki gizlilik ilkesine tamamen aykırıdır. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunumuzun 144. maddesi ile 48. maddesinde ve 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu'nun 36. maddesinde gizlilik esası kabul edilmiştir. Protokolün 11. maddesi bu yasa hükümlerine aykırıdır. Cezaevi idaresinin veya Savcı'nın bunları incelemesi ve savunma ile ilgili görmeyip de evraklara el koyması ise, yine Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 89. maddesine ve elkonulacak evrakların ancak yargıç tarafından incelenebileceğini öngören aynı yasanın 102. Maddesine aykırıdır.

Yargı yetkisini kabul ettiğimiz Avrupa Adalet Divanı "AM and S/komisyon" başlığı altında 13.05.1982 gün ve 235/79 sayılı kararında, avukatların hukuki bir ayrıcalıktan yararlandıkları belirtilerek, avukatların müvekkileri için topladıkları belgelerin hiç bir makam ve hatta Avrupa Adalet Divanı yargıçları tarafından dahi incelenmek üzere istenemeyeceğini hükme bağlamıştır. Keza Avrupa İnsan Hakları Komisyonu 12 Temmuz 1984 tarihli kararı ile, tutuklu müvekkiline avukatın verdiği belgelerin cezaevi idaresince incelenmesi hakkı tanıyan Avusturya Ceza Usul Yasası'nın 45. maddesinin 3 ve 4. paragrafları aleyhine yapılan itirazı kabul edilebilir görmüştür. Bunun üzerine Avusturya'nın Avrupa Konseyi nezdindeki delegasyon başkanı Komisyonun bu görüşünün Avusturya'daki tüm mahkeme başkanı ve savcılıklara duyurulacağını

bildirmiş ve ayrıca Avusturya hükümeti söz konusu yasa hükümlerini Komisyon'un görüşü doğrultusunda değiştirmek için parlamentoya yasa tasarısı sunacağını açıklamıştır. Görüldüğü üzere, avukatının verdiği evrakların incelenmesi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından da kabul edilmemekte, bunun insan haklarına aykırı olduğu vurgulanmaktadır.

Yasalara, insan haklarına aykırı, savunma hakkını zedelemekten öte tamamen ortadan kaldıran bu düzenlemeleri kabul etmemize olanak yoktur. Yasalara ve insan haklarına aykırı bu protokol hükümleri kaldırılıncaya ve yargının üç ögesi olan iddia, savunma ve karar makamlarını oluşturan bireyler arasında uygulama birliği sağlanıncaya kadar mücadelemize devam edeceğiz.

Bir kaç gündür kamuoyunu ilgilendiren bir diğer konu da, Anayasa değişiklik paketidir. Basından öğrendiğimize göre, Cumhurbaşkanlığı süresini 5+5 şeklinde değiştirmek amacı ile bir paket hazırlanmış ve bu paket öneride milletvekili ve emeklilerin maaşlarındaki değişikliklerin Anayasa Mahkemesi'ne gitmesini önleyici bir hüküm ile parti kapatmayı zorlaştıracı bir hükme yer verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi tarafından daha önce sekiz defa iptal edilen ve kamuoyunda "Kıyak Emeklilik" olarak adlandırılan yasaların bundan böyle Anayasa Mahkemesi'ne gitmesi önlenmeye çalışılmakta ve böylece Anayasa Mahkemesi'nin Anayasa'ya aykırılığını saptadığı düzenlemelerin serbestçe yapılması olanağı sağlanmaktadır. 5+5 formülüne olumlu oy vermeleri için milletvekillerine verilen bu ödün siyasi etik açısından çok olumsuz olduğu gibi, yürürlükteki Anayasa'nın Anayasa Mahkemesi kararlarının yasma organı açısından bağlayıcılığını öngören 153. maddesine de aykırıdır.

Siyasi Parti kapatma ile ilgili Anayasa maddesinin değiştirilmek istenmesi ise, anlaşıldığı üzere, Fazilet Partisi'ne, yine 5+5 formülüne oy vermeleri amacına yönelik bir ödündür. Bu öneri herşeyden önce yürürlükteki Anayasa'nın 138. maddesine aykırıdır. Bu madde, görülmekte olan bir dava ile ilgili olarak Meclis'de görüşme yapılmasını dahi yasaklamış iken, çok daha ileri gidilerek

görülmekte olan bir davayı etkilemek amacı ile değişiklik önermek hukuk dışıdır. Bu öneriye olumlu oy verecek Fazilet Partisi milletvekilleri açısından ise bu, Anayasa dışına çıktıklarının, bu değişiklik olmaz ise partilerinin kapatılacağıının ve bu öneri ile kapatmayı önlemeye çalıştıklarının bir itirafı niteliği taşıyacaktır.

Anayasamızda değiştirilmesi gereken pek çok hüküm vardır. Sadece bir kaç örnek vermek gerekirse, Anayasa Mahkemesi'ne ve Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na üye seçiminde Cumhurbaşkanı'na tanınan yetkiler kaldırılmalıdır. Adalet Bakanı ve Bakanlık Müsteşarı, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyeliğinden çıkarılmalıdır. Geçici 15. madde değiştirilmelidir. Bireysel özgürlükleri tamamen ortadan kaldırııcı nitelikteki istisna hükümleri değiştirilmelidir. Bunların hiç birisine dokunmadan, sadece milletvekili emeklilik maaşları ve siyasi parti kapatma ile ilgili maddelerin değiştirilmek istenmesi, amacın ve yöntemin hukuk dışılığını ve siyasi etik açısından olumsuzluğunu açıkça ortaya koymaktadır. Parlamentomuzun bu ödünlere karşı durmasını diliyoruz.

Tüm okuyucularımıza saygılarımla.

“HUKUK KURULTAYI 2000”İ AÇIŞ KONUŞMASI

Av. Dr. Eralp ÖZGEN (*)

Son derece kapsamlı ve hukukumuzun önemli sorunlarının bilimsel düzeyde tartışılacağı bir hukuk kurultayı düzenlemeleri nedeni ile Ankara Barosunun sayın Başkanı ve Yönetim Kurulu üyeleri ile Kurultay çalışmalarında emekleri geçen meslektaşlarımı ve Baro personelini candan kutluyorum.

Yıllardır çeşitli kuruluşlarca belirtildiği ve özellikle Türkiye Barolar Birliği'nce her yargı yılı açılış konuşmasında vurgulandığı üzere ülkemizin bir hukuk reformuna büyük gereksinimi vardır.

Cumhuriyetimizin kuruluşundan sonra, laik Cumhuriyetimizin temellerini oluşturan bir hukuk reformu yapılmış ve o yılların çağdaş batı ülkelerinden yasalar alınmıştır. Ancak o günlerden bugüne 70 yıldan fazla zaman geçmiştir. Bu zaman içinde anlayışlar ve gereksinimler değişmiş, hukuk düzenimizde yeni bir reform zorunluluğu doğmuştur.

Dileriz ki bu Kurultay, yapılması gerekli olan hukuk reformunun ilk adımını teşkil eder; Kurultay'da ileri sürülen fikirler sadece tartışma salonlarında kalmaz ve yetkililer bu tartışmalardan çıkacak sonuçlara göre hukuk reformunu gerçekleştirme çalışmalarına başlarlar. Bu çalışmaya Türkiye Barolar Birliği'nin ve Barolarımızın her türlü katkıda bulunmaya hazır olduklarını da burada açıklamak isterim.

Bir hukuk reformunda kuşkusuz ilk sırayı Anayasa değişikliği alacaktır. Anayasamızın batıl olduğu, gayrimeşru olduğu yolunda-

---

(*) T.B.B. Başkanı

ki düşüncelere kesinlikle katılmıyoruz. Ancak Anayasamızın değiştirilmesi gereken pek çok hükmünün bulunduğu inanmaktayız. Temel insan haklarını dahi ortadan kaldıracabilecek nitelikteki istisna hükümlerinin değiştirilerek, temel insan hak ve özgürlüklerini tam olarak sağlayacak sivil bir anayasayı gerçekleştirmemiz gerekir. Anayasada yapılacak değişikliklerde uluslararası sözleşmeler ile yüklediğimiz yükümlülöklere ve çağdaş değörlere de yer vermek zorunludur.

Bu arada belirtmek isterim ki, ölkemiz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6 numaralı ek protokolünü de imzalamalı ve böylece Avrupa'da ölüm cezasını yasalarında hala muhafaza eden tek öлке olma ayıbından kurtulmalıyız. Ölüm cezası ilgası sorunu, son günlerde tartışma konusu olan bir kişi hakkında verilmiş ölüm cezasının infaz edilememesi sorunu ile özdeşleştirilmeden, çağımızın gereğı olarak ele alınmalıdır. Unutulmamalıdır ki, büyük Atamız bizlere çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma görevini vermiştir. Konunun bu görev çerçevesinde ele alınması gerekir. Türkiye Barolar Birliğı kurulduğı günden beri, yani 1969 yılından beri ölüm cezasına karşı çıkmış, bu cezanın ilgası için uğraş vermiştir.

Bir Anayasa değişikliğinde gerçekleştirilmesi gereken diğöer bir husus da yargı bağımsızlığının tam olarak sağlanmasıdır. Bunu sağlamak için Cumhurbaşkanı'na Anayasa Mahkemesi ile Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na üye atamada tanınan yetkiler kaldırılmalı; Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun yapısı değiştirilerek Adalet Bakanı ve Bakanlık Müsteşarının kurul üyeliğine son verilmeli, yüksek kurulun kendi teftiş kurulu ve personel müdürlüğü kurulmalıdır.

Anayasamız gereğı yargı kararları yasama ve yürütme organlarını bağılayıcı niteliktedir. Ancak idarenin yargı kararlarına uymama olaylarına sıkça rastlanmaktadır. Yargı kararlarını yerine getirmeme, basit bir görevi ihmal olarak görülmemeli, ceza yasasında bu konuda özel bir hüküm öngörölerek, bu suçun C. Savcılıklarınca re'sen takibi esası kabul edilmelidir. Aksi halde özellikle idari yargı kararları etkisiz kalmakta devam edecektir.

Hukuk reformunda ele alınması gereken önemli bir konu da yargıçların sahip olmaları gereken nitelik konusudur. 2802 Sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 8. Maddesi hükmüne göre, adli yargıda yargıç ve savcı olabilmek için bir Türk hukuk faköltesinden mezun olmak ya da yabancı hukuk faköltesinden mezun olun-

muş ise eksik derslerden fark sınavı vermek gereklidir. Buna karşın aynı madde hükmüne göre idari yargıda yargıç veya savcı olabilmek için, programlarında hukuk veya hukuk bilgisine “yeterince” yer veren bazı fakültelerden mezun olmak yeterlidir. Yabancı fakülteler mezunları için fark sınavı dahi öngörülmemekte, Milli Eğitim Bakanlığınca denkliğin kabulü yeterli kabul edilmektedir.

Hukuk veya hukuk bilgisine “yeterince yer vermek” ne demektir? Bu “yeterince” nin objektif ölçüleri nelerdir? Açıktır ki, bunun objektif ölçüleri yoktur. Sübjektif ve dolayısı ile tamamen keyfi bir değerlendirmeye tabidir. Gerekli hukuk nosyonuna ve bilgisine sahip olmayan kişilere yargı görevi yapma yetkisini tanımak Anayasa'nın 140. Maddesine de aykırıdır. Anayasamızın 140. Maddesinde adli ve idari yargıç ve savcılarının “meslekten” yargıç ve savcı olmalarını öngörmektedir. “Meslekten” demek, yargı mesleği nosyonunu veren, bu işlere göre kişileri yetiştiren bir tahsil yapmış olmak, yani hukuk fakültesinden mezun olmak anlamını taşır.

Anayasaya da aykırı olan bu hüküm, hukuk açısından son derece sakıncalı bir sonuç vermiştir. Bugün ülkemizde idare mahkemesi yargıçların sadece % 24'ü hukuk mezunudur. % 76'sı ise, ne anlama geldiğinin objektif kıstasları bulunmayan “yeterince” hukuk bilgisi almış kişilerden oluşmaktadır. Bu anayasaya aykırı, sakıncalı ve yanlış hükmün de gecikmeden düzeltilmesi gereklidir.

Ülkemiz çağdaş bir anayasaya kavuştuktan sonra, diğer yasalarımızdaki anayasaya aykırı hükümler ayıklanmalı ve gerekli reformlar gecikmeksizin gerçekleştirilmelidir. Bugün başlayan Hukuk Kurultayı'nın yasalarımızda yapılacak değişikliklere ışık tutacağına, gerekli verileri sağlayacağına inanıyoruz.

Yasa değişikliği çalışmalarında, üniter devlet bütünlüğümüz ve demokratik laik Cumhuriyetimizin korunmasına yönelik hükümlere yer verilmesi, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Demokratik ve laik rejimimizi ortadan kaldırma amacını güden faaliyetleri önleyici, caydırıcı hükümlerin yasalarımızda yer alması gerektiğine inanıyorum.

Önümüzde 5 günlük yoğun bir çalışma programı mevcuttur. Bu çalışmaların, yapılacak hukuk reformu için bir adım olması dileğini yineliyor, kurultaya tebliğ sahibi ya da tartışmacı olarak katılanlara çalışmalarında başarılar diliyor, hepinize saygılar sunuyorum.

“HUKUK KURULTAYI 2000” AÇIŞ KONUŞMASI

Av. Hakkı Suha OKAY (*)

Ankara Barosu tarafından düzenlenen “Hukuk Kurultayı 2000” programının açılışını onurlandıran,

Çok değerli konuklar ve basınımızın değerli temsilcileri,

Hoş geldiniz.

Dünya ve Türkiye yeni bir bin yılı karşılamaya ve yaşamaya hazırlanmaktadır. Ülkemiz, dünyadaki gelişme ve oluşumlar içinde kendine seçtiği yeri bir kez daha belirlemiştir. Çağdaş uygarlığın gelişimi içinde, özellikle de Avrupa anakarasındaki yerini yeniden saptamıştır. Bunun siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel değişimleri gerektireceği gibi, yeni bir hukuk yapılanmasını getireceği de kuşkusuzdur.

İki büyük dünya savaşında, on milyonlarca kişiyi yitiren insanlık, soğuk savaş dönemi de kapandıktan sonra, sürekli barış özlemi ile yeni bir siyasal ve hukuki ilişkiler düzeni aramaktadır. Dünyayı ve yaşamı, daha özgürce ve eşit paylaşmak amacıyla insan hakları ve evrensel barışı, uluslararası ilkelere, kurallara ve güvencelere bağlamak için sürekli çalışmalar yürütülmektedir. Ne yazık ki, çeşitli ayrışımara dayanan kısımlar ve insanlık suçlarının işlendiği yerel ve bölgesel savaşlar ve terör hala sürmektedir.

Yeni dönem “bilgi” çağı olacaktır. Gelişmiş ülkeler artık yalnızca sanayi uygarlığı bakımından değil, bilişim ve iletişim bakımın-

---

(*) Ankara Barosu Başkanı

dan da ileri ve zengin olan ülkelerdir. Türkiye bu oluşum içinde, kendi için belirlediği ve hak ettiği yeri almak amacıyla yeni bir hukuk evrimini gereksinmektedir. Bu doğrultuda bir aşamaya gelinmiştir. Yeni açılımlar irdelenmeli, yeterliliği tartışılmalı ve bu gereksinimler belirlenmelidir.

Türkiye, Cumhuriyetin ilk yıllarında bir hukuk devrimi yapmıştır. Devrimin önderi Yüce Atatürk bugün "Hukuk Kurultayı - 2000"ün açılışını yaptığımız Hukuk Fakültesinin 5 Kasım 1925 tarihindeki açılış konuşmasına, şu cümle ile son vermiştir.

"Cumhuriyetin müeyyidesi olacak bu büyük müessesenin küşadında hissettiğim saadeti hiçbir teşebbüste duymadım".

Bu sorumluluk duygusu ile içinde bulunduğumuz dünyada, tam demokrasi ve hukuk devletinin kurulması için katkıda bulunmak hukukçular için kaçınılmaz bir görevdir.

Bu nedenle;

- Özgür düşünceden
- Laik hukuk düzeninden
- Çoğulcu demokrasiden
- İnsan haklarından
- Hukukun üstünlüğünden

yana ödünsüz tavır koymak zorundayız.

Hukukumuz için bir panoramik tablo çizmek, yeni ve olası gelişmelere uygun biçimde beklenen, istenen açılımları irdelemek gerekmektedir. Siyasal otoritenin yetkisinde olan bu göreve teknik ve uzmanlık açısından, demokratik katkı yapmak ve yol gösterici olmak görevi de bizlere düşmektedir.

Savunma yargının temel ögesidir. Mesleğin bağımsız örgütü olarak Türk hukukunun ve adaletin bir yüzyılın sonunda, yeni bir yüzyılın başında durumunu ve sorunlarını saptamak ve yeni açılımları da irdelemek görevini üstlenerek "Hukuk Kurultayı -2000"

adı altında gerçekleşecek toplantılar dizisi, bu düşünce ve iddianın ürünüdür.

Yeni dönemde, demokrasi tek geçerli yönetim biçimi olacaktır. Demokratik kitle örgütlerinin bu düzen içindeki belirleyici ve etkili işlevlerinin açık yüreklilikle ve ilerici bir anlayışla yerine getirmeleri gerekmektedir. Ankara Barosu da bu anlayışla görevini yerine getirmeye çalışmaktadır.

Geniş kapsamlı ilk hukuk kongresi Türkiye Barolar Birliğinin kurucu başkanı, hocamız Av. Prof. Dr. Faruk EREM'in öncülüğünde 1972 yılında toplanmış ve Türk hukukunun kapsamlı bir irdelemesi gerçekleştirilmiştir.

1975 yılında toplanan 2. Hukuk Kongresinde "ekonomi-hukuk" konuları ele alınmıştır. Ama vurgulayalım ki, bu toplantıda belirlenen kimi önerilerin yaşama geçirilememişinin eksikliği kendini günümüzde de hissettirmektedir.

Aradan geçen 25 yıl sonra, çağımızda yaşanan değişim ve gelişimleri ele almak, ulusal hukukumuzun sorunlarını, ulusalüstü hukukun ulusal hukuka etkilerini tartışmak ve değerlendirmek amacıyla başta anayasa olmak üzere, hukukun bütün alanlarında kamu hukuku, idare hukuku, ceza hukuku, özel hukuk, felsefe ve insan haklarıyla ilgili yapılacak toplantılarda bilim adamları, uzman ve uygulayıcıların katılımı ile programda belirlenen konuları bu kurultayda ele alacağız.

Amacımız; çözümlerden çok, tabloyu sergilemektir. 12-16 Ocak tarihleri arasında beş gün sürecek toplantılar dizisinde üç ayrı salonda 15 günlük tartışmayı gerçekleştirmek istedik. Her bir salona Kurultay süresince, Türk hukukuna büyük emek veren, katkıları olan üç büyük hukuk ve bilim adamı; Mahmut Esat Bozkurt, Faruk Erem ve Ernest Hırş adlarını vererek bir değerbilirliği de gösterip onları saygı ile anmak istedik.

Çalışmalara yurt dışından ve yurt içinden 200 civarında isimleri belirlenen konuşmacı katılacak ve programın el verdiği ölçüde izleyenler de görüşlerini açıklayabileceklerdir. Böylece, ikisi konfe-

rans, ikisi açık oturum ve ayrıca 63 bildirinin tartışılacağı toplantılar dizisi gerçekleştirilecektir.

Toplantılara konuşma yaparak, bildiri sunarak, tartışmacı olarak ve yöneterek katkı yapacak bilim adamı, uzman ve uygulamacılara, Kurultayın gerçekleşmesine destek yeren Hürriyet Gazetesi ve imtiyaz sahibi Sn. Aydın DOĞAN'a katkı ve katılımları nedeniyle, ayrıca özverili çalışmaları için Kurultay Hazırlama ve Yürütme Kuruluna, Ankara Barosu yönetimi adına sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Açılış toplantısını onurlandırmanız nedeniyle sizlere birkez daha teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.